

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Andra Kammaren. N:o 14.

Tisdagen den 11 mars

kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet m. m. friherre *F. von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda propositioner till Riksdagen, nemligen:

med förslag till förnyad förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden; och

angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Vissefjerda n:o 1 i Kalmar län.

De aflemnade kongl. propositionerna begärdes på bordet och blefvo i följd deraf bordlagda till nästa sammanträde.

§ 2.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr major Max Kilman på grund af opasslighet är nödsakad vistas på sina rum, intygas af

Stockholm den 10 mars 1890.

O. Håkansson.

Prakt. läkare.

§ 4.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet aflemnade proposition angående ändring i villkoren för öfverlåtelse till

Göteborgs stad af eganderätten till kronans andel i förra ostindiska kompaniets fastighet i nämnda stad, hänvisades den ifrågavarande propositionen till behandling af statsutskottet.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet herr *A. M. Lundbergs* i senaste sammanträdet bordlagda motion, n:o 216.

§ 6.

Föredrogs och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtanden n:is 30, 31, 32 och 33.

§ 7.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial n:o 34, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor, blef hvad utskottet i detta memorial hemställt af kammaren bifallet.

§ 8.

Föredrogs statsutskottets memorial n:o 35, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens sjunde hufvudtitel; och blef dervid den af utskottet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 9.

Herr *J. Smedberg* aflemnade en af honom jemte tre andra af kammarens ledamöter undertecknad motion, n:o 217, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af kongl. brefvet den 10 september 1811 angående skyldighet för stamrotar inom Elfsborgs län att ensamme bekosta gårdsel och vedbrand åt soldaten samt mulbete åt hans kreatur.

Denna motion bordlades.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

bevillningsutskottets betänkande n:o 3, angående allmänna bevillningen;

lagutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning rörande rätt för utländing att besitta fast egendom i riket; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 15, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande reseersättning till utmätnings- och stämmingsmän; och

n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om brandväsendets ordnande på landet.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 11.

Godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 15, till Konungen, angående uppsägande af gällande handelstraktater med Frankrike och Spanien.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *C. G. Anderson* i Skeenda under 5 dagar fr. o. m. den 14 dennes;

och herr *O. W. Redelius* under 3 dagar fr. o. m. den 15 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,49 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 12 mars

kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet m. m. friherre *F. von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98 och 109 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen;

med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883;

angående försäljning till Hvetlanda bysamhälle af viss del af förra häradshöfdingebostället 1 mantal Hvetlanda Thomas och Kullagården n:is 4 och 6; och

angående tilläggs pension för jägmästaren i Skellefteå revir O. E. H. Grahl.

Dessa kongl. propositioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 2.

Upplästes för justering det i kammarens sammanträde den 5 innevarande mars förda protokoll.

Ordet begärdes dervid af

Herr Andersson i Bringåsen, hvilken anförde: Herr talman! Med anledning af herr Hörnfeldts uppträdande här i kammaren vid valmansvalet sistlidne onsdag, anhåller jag få till protokollet och kammaren meddela några korta upplysningar, som möjligen kunna ställa den då så skarpt klandrade åtgärden i sin rätta belysning. Herr Hörnfeldt klandrade nemligen nya landtmannapartiet för det partiet uppfört mig på valmanslistan, då jag är suppleant i afdelningskontoret i Östersund och skulle, såsom han uttryckte sig, derigenom komma att deltaga i valet af mina egna förmän; och vidare klandrades jag för det jag vågade frambära denna lista. Till följd af detta klander finner jag mig föranlåten återföra i kammarens och i synnerhet herr Hörnfeldts minne, hurusom han sjelf år 1882, i egenskap af medlem i dåvarande landtmannapartiets niomannaråd, icke hyste någon

som helst betänklighet vid att upptaga mig på listan, oaktadt han väl visste att jag äfven då var suppleant i samma kontor likasom nu. Ansåg herr Hörnfeldt mig vara oförhindrad att direkt deltaga i valet 1882, så förefaller det bra egendomligt, att han i år kommit på motsatta tankar. Reflexionerna häröfver göra sig sjelfva *utan ansträngning*.

Vidare anhåller jag få meddela, att jag icke var närvarande då vallistan upprättades och icke heller då densamma af partiet godkändes, hvaraf följer, att jag ingen orsak hade till att mitt namn stod på listan; och att jag frambar densamma oförändrad, kunde väl icke vara större synd, än att herr Hörnfeldt m. fl. frambure den andra vallistan med *sitt* eget namn på och som han antagligen sjelf varit med om att uppsätta. Hvad Hörnfeldts tal om »ätertjenster» beträffar, så hör det till sådant, som icke tarfvar något svar.

Då samma tillvägagående existerat äfven i Första Kammaren vid här ifrågavarande val, utan att någon ansett sig hafva giltiga skäl att klandra det, torde litet hvar finna att klandret var, lindrigast sagdt, obefogadt.

Herr Hörnfeldt yttrade: Det tillkommer icke mig att bedöma, huruvida det klander jag framställt deremot att herr Hans Andersson blifvit uppförd på en lista att såsom elektor deltaga i valet af riksbanksfullmäktige var berättigadt eller icke, utan det ber jag att få öfverlemna till kammaren.

Beträffande för öfrigt hvad herr Hans Andersson nämnde om att jag skulle handlat inkonseqvent, då jag framlemnade det gamla landtmannapartiets lista, på hvilket mitt namn stod uppfördt, ber jag få fråga herr Hans Andersson: huru vet han det? Han vet icke, huruvida jag tagit denna lista, eller skrifvit eu ny lista, eller strukit mitt namn. Har han fått veta något härom, har det varit genom hörsagor. Han har tagit sig friheten inbilla sig och tro, att så skett, men han har ingen faktisk kunskap om något sådant.

Jag har möjligen förut — jag vill ej nu bestämdt förneka det — varit med om att uppföra herr Hans Andersson på någon valmanslista. Det är något som jag icke för ögonblicket erinrar mig, men om så skett, hade det tillkommit herr Hans Andersson äfven på den tiden att sjelf upplysa, i hvilket förhållande han stod till riksbankens afdelningskontor i Östersund, ty det kunde hända, att hvarken jag eller någon annan af det gamla landtmannapartiet hade reda på, huruvida herr Hans Andersson var styrelseledamotssuppleant eller icke. Detta hade varit herr Hans Anderssons pligt äfven då, så att man kunnat se sig för, huruvida han bort deltaga i valet eller uppföras på listan.

Det ifrågavarande protokollet blef härefter af kammaren godkändt.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit följande två protokoll, som upplästes:

1:o. År 1890 den 11 mars sammanträdde kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit utsedde till

ordförande:

Herr von Ehrenheim, Pehr Jakob, f. d. statsråd med 47 röster.

öfrige fullmäktige:

Herr Arnberg, Johan Walter, filosofie doktor.....	med 48 röster.
Friherre Fock, Alfred Henrik Eduard, kansliråd	» 48 »
Herr Larsson, Liss Olof, riksdagsman.....	» 48 »
» Ribbing, Erling, kabinettskammarherre	» 48 »
» Richter, Fredrik, sekreterare	» 48 »
» Törnebladh, Henrik Ragnar, lektor.....	» 48 »

suppleanter:

Herr Lund, Fredric Magnus, riksdagsman	med 48 röster.
» Mallmin, Lars Petter, riksdagsman.....	» 47 »
» Sjöstrand, Abbe Johan Emil, assessor, konstituerad revisionssekreterare	» 46 »

2:o. År 1890 den 11 mars sammanträdde kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit utsedde till

ordförande:

Herr Boström, Erik Gustaf, riksdagsman med 48 röster.

öfrige fullmäktige:

Herr Anderson, Frans Albert, generaldirektör	med 48 röster.
Friherre Nordenfalk, Johan, godsegare	» 48 »

Herr Samzelius, Per, statskommissarie..... med 48 röster,
 » Sederholm, Edvard, riksdagsman..... » 48 »
 » Wersäll, Claës Richard, kapten » 48 »
 » Höglund, Otto Magnus, grosshandlare » 24 »
 efter lottning med herr Danielson, Anders Petter, riksdagsman, hvil-
 ken jemväl erhållit 24 röster.

suppleanter:

Herr Afzelius, Ivar, t. f. byråchef, revisionssekreterare med 48 röster.
 » Lilliesköld, Erik Wilhelm, kamrerare » 47 »
 » Olsson, Nils, i Åttersta, f. d. riksdagsman..... » 46 »

Kammaren beslöt, med protokollens läggande till handlingarna, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet om dessa val underrättas, för afgifvande af förslag till såväl förordnanden för de valde som ock skrifvelse till Konungen med anmälan om de försiggångna valen.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet aflemnade proposition till Riksdagen med förslag till förnyad förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden.

Till behandling af statsutskottet öfverlemnades Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Vissefjerda Storegård n:o 1 i Kalmar län.

§ 5.

Härefter föredrogs och hänvisades till kammarens tillfälliga utskott n:o 3 herr *J. Smedbergs* m. fl:s på kammarens bord hvilande motion, n:o 217.

§ 6.

Föredrogs men blefvo å nyo bordlagda:

bevillningsutskottets betänkande n:o 3;

lagutskottets utlåtande n:o 26; samt

Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 15 och 16.

§ 7.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om utarbetande af förslag till lag om samegandeskap i fast egendom.

§ 8.

Ang. ändring i vissa delar af giftermålsbalken. Till behandling förekom härefter lagutskottets utlåtande n:o 25, i anledning af väckt motion med förslag till ändring af giftermålsbalken i vissa delar.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande, inom Första Kammaren af herr *F. T. Borg* afgifna motion, n:o 34, hvilken afsåg, att qvinna ej förr än hon fyllt tjuguettt år måtte få i äktenskap träda, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr Pålsson: Jag tror, att denna fråga är af den beskaffenhet, att den icke helt och hållet bör få med tystnad passera kammaren, då den en gång blifvit framställd. Det är väl en temligen allmän tanke, att 15 år är för qvinnan en för tidig ålder att ingå äktenskap. Motionären har begärt, att denna ålder skulle höjas till 21 år. Detta är kanske något för mycket tilltaget. Men jag tror — och min mening delas ganska allmänt, åtminstone på landsbygden — att aderton år skulle vara den ålder, som vore lämpligast att sätta såsom gräns för qvinnans rätt att ingå äktenskap.

En sak förefaller mig mycket besynnerlig. Qvinnan har för närvarande rätt att vid femton års ålder ingå äktenskap. Om hon nu antages hafva gjort detta, och hennes man aflider, så eger hon rätt att råda öfver sig sjelf och sin egendom. Det vill säga hon blifver på sätt och vis myndig, och det kan hon blifva redan vid sexton års ålder. Deremot kan ingen man erhålla rättighet att förvalta sin egendom, förrän han fyllt tjuguettt år, såvida han icke erhåller särskild tillåtelse.

En annan sak — och denna är kanske den mest betydelsefulla — är, att qvinnan icke i allmänhet är så utbildad, att hon lämpligen kan ingå äktenskap vid femton års ålder. — En framstående man, professor Seved Ribbing i Lund, anser äfven att åldersgränsen för qvinnans rätt att ingå äktenskap bör framflyttas åtminstone ett par år.

Jag skulle vilja hemställa, om icke kammaren ansåge det lämpligt att för sakens stora vigt och betydelse återremittera ärendet. Jag tror, att aderton års ålder vore den lämpligaste, och jag vågar försäkra, att många, ja, tiotusende personer hysa samma mening som jag. Med anledning häraf ber jag, till den kraft och verkan det kan hafva,

få begära, att denna fråga återremitteras, på det att utskottet må taga densamma under ännu närmare ompröfning.

*Ang. ändring
i vissa delar af
giftermåls-
balken.*

Häruti instämde herrar *Bruse, Wretlind, Nydahl* och *Andersson* i *Hasselbol*.

(Forts.)

Herr *Lilienberg* yttrade: Jag har ingenting att lägga till de skäl, utskottet anfört för sitt afstyrkande betänkande. Utskottet har ansett, att något verkligt behof icke gjort sig gällande för en lagändring i motionärens syfte, och vidare har utskottet antydt, att kvinnor mellan sjutton och tjugu år hafva i allmänhet uppnått den utbildning, att något hinder för deras inträdande i äktenskap icke af dylik orsak förefinnes.

Skulle man sätta gränsen till aderton år, såsom en talare nu yrkat, blefve följdén, att en massa ansökningar om dispens skulle förekomma, ty man måste väl bibehålla rättigheten för qvinnan att hos Kongl. Maj:t söka tillstånd att tidigare ingå äktenskap. Det är på dessa skäl och på grund af hvad utskottet för öfrigt anfört, jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på ärendets återförvisande till utskottet för förnyad behandling; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr *Pålsson* begärde dock votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i dess utlåtande n:o 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren återförvisat ärendet till utskottet för förnyad behandling.

Omröstningen visade 128 ja mot 70 nej, varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 9.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 (i samlingen n:o 12), i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser angående försäljning af sprängämnen.

§. 10.

Ang. inrättande af industrilotterier.

Till kammarens afgörande förelåg vidare Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2 (i samlingen n:o 13), i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inrättande af industrilotterier.

Med tillstyrkande af ifrågavarande inom Andra Kammaren väckta motioner, n:o 32 af herr *G. W. Lyth*, och n:o 62 af herr *Z. Larsson* i Upsala, hemstälde utskottet:

att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t an hålla om vidtagande af sådan ändring i kongl. förordningen den 6 augusti 1881, att äfven icke tillfälliga industrilotterier, afsedda för inköp och utlottning af svenska slöjd- och industriföremål, vid hvilkas förfärdigande större konst- eller handaskicklighet blifvit nedlagd, måtte på platser och under de vilkor, som af Kongl. Maj:t bestämmas, få inrättas på ansökan af föreningar, som pröfvas lämpliga att så bedrifva lotteriföretagen, att genom dessa den inhemska yrkeskickligheten på afsedt sätt främjas.

Häremot hade reservationer anmäls af herr *C. W. Collander* samt af herrar *A. G. Björkman* och *Nils Nilsson* i Skärhus.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde nu:

Herr Björkman: Såsom herrarne se, hafva herr Nils Nilsson och jag reserverat oss mot utskottets beslut i denna fråga.

Till en början skall jag blott be att få påpeka ett tryckfel, som insmugit sig i vår reservation, och der vållat en viss otydlighet. Det står nemligen sid. 9 rad. 7 nedifrån »*olikheten*», hvilket uttryck bör utbytas mot »*likheten*».

För öfrigt skall jag endast på alla de skäl, som blifvit i reservationen anförda, be att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till vår reservation. Jag kan icke tro annat, än att denna kammare, som alltid så strängt håller på de beslut, som den förut fattat, äfven i denna fråga skall visa sig konsekvent. Detta har ock varit det förnämsta skälet, hvarför jag reserverat mig mot utskottets beslut.

Jag skall sålunda bedja att få yrka bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Larsson i Upsala: Jag inser nog vanskligheten uti att väcka en motion i en så ömtålig fråga som den föreliggande, allra helst om man tar hänsyn till dess utveckling under föregående riksdagar. Jag har likväl af den intimare bekantskap jag tror mig ega med de förhållanden, som af denna fråga beröras, ansett mig manad att än en gång framställa den inför Riksdagen. Vore det här fråga om att inrätta lotterier i ett land, der sådana hittills varit lagligen förbjudna, så måste jag erkänna, att jag icke skulle vilja taga initiativet i frågan. Men nu äro lotterier i vårt land redan tillåtna i vissa fall och hafva det varit under flera år. Och den form, under hvilken de hafva varit tillåtna, har, enligt hvad jag tror erfarenheten gifvit vid handen, icke varit sådan, att de verkat på något förderbringande sätt. Tvärtom hafva de verksamt bidragit till uppnåendet af många goda ändamål, hafva räckt brödet åt åtskilliga obemedlade industridkare och åt i betryck stadda konstnärer.

Under frågans föregående behandling i riksdagen har det visat sig, att man angående betydelsen af 3:dje paragrafen i kongl. förordningen i ämnet icke varit rätt säker om, huruvida de bestämmelser, som der äro gifna, utgöra hinder för inrättande af industrilotterier eller icke. Faktum är, att Kongl. Maj:t hittills medgifvit inrättandet af dylika lotterier i Stockholm, Malmö och må hända på några flera ställen. Emellertid stå otvifvelaktigt dessa bestämmelser så nära gränsen af ett direkt förbud mot industrilotterier, att det är sannolikt, det regeringen i längden funnit sig böra hysa en viss betänklighet mot att gifva tillåtelse till inrättande af industrilotterier. Motionen åsyftar nu intet annat än att få denna paragraf mera preciserad och bestämd och så tydligt affattad, att icke minsta tvekan skall kunna råda om huruvida lotterier af här ifrågavarande slag äro tillåtna eller icke.

Redan de lagbestämmelser, som för närvarande finnas, skulle möjligen kunna vara till fyllest, derest de icke bunde tillståndet till åvägarbringande af ett lotteri vid det vilkor, att detta skulle vara af tillfällig art. Ty man kan under sådana förhållanden icke gerna först uppköpa några varor i afsigt att sedermera lotta bort dem och sedan anhålla om tillstånd att få verkställa utlottningen, enär man i ty fall kan misstaga sig vid inköpen af varor och så riskera att få sin anhållan afslagen.

Såsom herrarne torde hafva sett, går deremot det föreliggande förslaget ut derpå, att hela lotteriföretaget, derest ett sådant blefve tillåtet, skulle stå under Kongl. Maj:ts kontroll. Det skulle sålunda i hvilken stund som helst kunna förbjudas, om det ledde till några missbruk. Den förening, som anmälde sin önskan att anordna ett slikt lotteri, skulle nemligen icke ensam få bestämma deröfver, utan Kongl. Maj:t skulle ega att i dess styrelse insätta flere eller färre personer, hvilka skulle öfvervaka, att lotteriet icke antoge någon annan karakter, än den af välgörenhetsanstalt, som det bör ega, och att sålunda hufvudändamålet med saken vunnes.

Ang. inrättande af industrilotterier.
(Forts.)

Ang. inrättande af industrilotterier.
(Forts.)

Jag har tagit mig friheten att påvisa dessa omständigheter, för att icke någon måtte förutsätta, att här vore fråga om inrättande af lotterier i sådan skala eller på sådant sätt, att skadliga följder i moraliskt eller socialt afseende deraf skulle kunna uppkomma. Naturligtvis respekterar jag mycket gerna deras åsigt, som i denna fråga stå på motsatta sidan, och håller före, att den åsigten kan vara lika berättigad som min. Men på det slutliga afgörandet böra endast faktiska förhållanden få verka bestämmande. Jag vill sålunda icke på något vis uttala något ogillande öfver reservanternas ståndpunkt, då ju de äro af annan mening än jag.

Jag vill dock påpeka en point i deras reservation, som just synes mig karakterisera de lotterier, hvarom här är fråga. De säga, att vissa lotterier böra kunna tillåtas därför, att spelet å dem »blott är en annan form för en subskription till konstnärers uppmuntran». Ja, är förhållandet dervid sådant, så blir det det äfven i detta fall. Ty icke kan man väl påstå, att spelet i och för sig är förderfligare, om man spelar om en möbel, än om man spelar om en tafla, derest båda utmärka sig för konstnärlighet, om än den förra i något ringare grad än den senare.

Jag skall icke trötta kammaren längre. Jag skall blott, såsom motionär i frågan, anhålla om bifall till min motion.

Herr Collander: Då jag vid föregående riksdagar, när denna fråga varit å bane, icke kunnat biträda den mening, som önskar utsträckning af de s. k. industrilotteriernas verksamhet, och då några nya skäl sedan dess icke förekommit, som kunnat ändra min uppfattning, har jag icke heller nu kunnat biträda utskottets förslag att tillstyrka inrättandet af dylika lotterier. Jag ber därför att få redogöra för de skäl, som föranledt mig att reservera mig mot utskottets förslag.

Jag skall icke uppehålla mig vid de s. k. moraliska skälen för afslag, då säkerligen målsmän för en sådan mening icke komma att saknas under debatten, och då jag dessutom icke i allo kan dela den uppfattningen, att »vädjandet till lyckan», som det heter, under alla förhållanden är af fördömlig eller skadlig art. Jag skall här endast till granskning upptaga några af de synpunkter eller skäl för bifall, som bruka anföras.

Man säger, att dessa industrilotterier, i den större utsträckning hvari man önskar få dem införda, afse att gagna den mindre industrien och handtverkerierna; detta genom den ökade afsättning, som skulle bereda deras utöfvare och genom hvilken de skulle sättas i stånd att efter hand kunna upptaga kampen med de utländska tillverkningarna på samma område. Ja, det kan icke bestridas, att en afsättning skulle beredas dessa industriidkare genom försäljningen till lotterierna, och äfven erkännes villigt, att på så sätt en viss yrkes- och konstskicklighet äfven i någon mån skulle befordras. Men det är just emot denna art af afsättning jag tror att man måste hysa be-

tänkligheter. Jag är nemligen lifigt förvissad om, att det skulle vara att inleda dessa industrier på en mindre riktig, att icke säga falsk stråt, hvilken icke komme att medföra någon varaktig framgång för desamma. Ty hvad är det som en industriidkare i första rummet behöfver bemöda sig om för att hoppas varaktig framgång? Otvifvelaktigt har han att söka utleta behofvet efter den af honom tillverkade varan hos den kundkrets, hvaraf han beror, och derjemte att söka få klart för sig de egenskaper varan bör ega och det pris den bör betinga. Detta är det viktigaste för honom. Sedermera har han naturligtvis att vid utförandet af beställningarna söka iakttaga detta. Frågar man sig nu, om denna afsättning till lotterierna är egnad att uppamma och framkalla en sådan rigtning, torde man böra obetingadt svara nej derpå. Inköpsnämnden köper icke för egna personliga behof. Lika litet är dess uppgift att såsom återförsäljare afyttra varor till en kundkrets, hvaraf den är beroende. Den måste i första rummet söka få presentabla föremål såsom vinster i lotteriet. Dessutom är det helt naturligt, att den söker fördela sina beställningar så rättvist som möjligt mellan de industriidkare, som finnas på den ort, der industrilotteriet existerar. Detta synes mig just icke vara ett sundt och riktigt tillvägagående för dessa industriers och handtverkeriers uppmuntran. Det blir en osäker och vacklande ståndpunkt de komma att intaga. De kunna icke härigenom blifva starka nog att upptaga kampen med den utländska konkurrensen — det är min fullkomliga öfvertygelse. Om man nu ville bereda en eller annan omedelad förmåga inom en viss krets någon tillfällig hjälp, skulle detta enligt min tanke lämpligen kunna ske derigenom, att industriföreningar med årsafgifter bildades — alldeles såsom konstnärsföreningar eller föreningar för sport, t. ex. segelsällskap o. d. — och att för årsafgifterna inköptes föremål till utlottning mellan ledamöterna. Jag tror ej, att den nuvarande förordningen skulle lägga hinder i vägen för erhållandet af tillstånd dertill, lika litet som för de nämnda slagen af sammanslutningar för ett visst syfte. Men de personer, som anteckna sig såsom ledamöter af dylika föreningar, göra det i allmänhet med speciellt syfte att befrämja dessa föreningars ändamål. Så snart man deremot vädjar till den stora allmänheten genom en större försäljning af lotter, försvinner denna synpunkt att vilja gagna industrien; och fastän den uppkommande vinsten användes för att befrämja välgörande ändamål, blir det uteslutande ett spel. Det förnämsta skälet, som gör att jag för min del ej kan vara med om inrättandet af dylika lotterier, är således öfvertygelsen att industrien derigenom skulle föras in på en alldeles oriktig väg.

Men man har också talat om ett sekundärt skäl för bifall — och jag fruktar, att detta för mången är hufvudskälet. Det är nemligen den gamla satsen, att man bör söka behålla penningarna *inom landet*. När det finnes lust hos så många människor, menar man, att vädja till lyckan och då de hafva tillfälle dertill på grund af de i utlandet

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

och särskildt i grannländerna inrättade lotterierna — hvarför böra de då ej hellre få sin önskan tillfredsstäld inom landet?

Mig synes emellertid, sedan frågan sist var å bane, att från denna synpunkt sedt, ett nytt skäl för afslag tillkommit. Under förra året har medgifvande lemnats åt det då bildade teaterkonsortiet att upplägga ett obligationspremielån på många millioner kronor. Detta lån bör under en lång följd af år utgöra en tillräcklig fond för att tillfredsställa denna lust att vädja till lyckan, i långt högre grad än industrilotterierna skulle kunna förmå. Då dessa obligationer lyda på så måttliga belopp, att äfven den mindre bemedlade — om icke just dagakarlen — kan begagna sig deraf, så har derigenom blifvit sörjdt för, att äfven inom landet det må finnas tillfälle till detta nöje — eller hvad man vill kalla det. Man svarar mig kanske, att dessa obligationer redan äro utsålda, så att något tillfälle till ny spekulation icke mera gifves. Men det är min öfvertygelse, att dessa obligationer alls icke befinna sig i fasta händer, utan tvärtom komma att föra ett mycket rörligt lif. Och om vi se i tidningarna, finna vi der ständigt annonser om försäljning af dylika obligationer; och naturligtvis komma de alltid att stiga i värde vid tidpunkten för utlottingen.

Herr talman! Jag kan visserligen icke anse, att det skulle vara en riksolycka, om industrilotterier komme till stånd — men då jag icke kan finna dem vara vare sig nödiga eller nyttiga, anser jag mig, med åberopande i öfrigt af de skäl, jag nu anført, böra yrka afslag på så väl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Herr *Nydaht* förklarade sig instämma med herr *Collander*.

Herr *Vahlin* yttrade: Jag har alltid varit skeptisk i fråga om förbudslagens förmåga att åstadkomma sedlighet, och jag är rädd, att vi äro litet för benägna att använda dem, utan att ihågkomma, att de, tillämpade öfver en viss gräns, hota utvecklingen af karakterens kraft och sjelfständighet hos ett folk med vida större fara, än de kunna lemna ersättning för genom att förekomma frestelser.

Filantroperna tyckas hafva ansett, att dessa lagar blott kunna brukas, icke missbrukas, att i samma ögonblick de skrifvit på sin fana mensklighetens väl, folkets väl eller något dylikt, det icke längre finnes något område, som är fridlyst för deras ingrepp. Den enskildes rätt får då vika, och hvem som helst får underkasta sig snart sagdt hvilket förmynderskap som helst.

Det har emellertid förvånat mig, att dessa filantroper, som fördöma en svaghet hos menskligheten så strängt, lemna en annan, med denna svaghet närbeslägtad, om icke samma, alldeles obeaktad. Sålunda har under de år, jag varit här vid riksdagen, och ehuru vi hafva så ifriga hatare af lotterispel, icke förekommit en enda motion om vare sig absolut förbud eller inskränkning af kortspel, hvilket, såsom det på många håll bedrifves, måste anses medföra för svenska

folket ett större förderf än lotterierna, åtminstone i den form, som för dem nu är föreslagen.

Jag skall påminna om en ny erfarenhet, som man har från allra senaste tider, och hvilken icke så litet bestyrker min uppfattning. Den nuvarande generationen af vårt folk har uppfostrats till en nästan jungfrulig oskuld i afseende på lotterispelet, dess ögon hafva icke ens fått besmittas med att se en lotteriannons i tidningarna. Denna generation borde således kunna lemna ett lysande och öfvertygande exempel på dessa förbudslagars förmåga att utrota spellustan. Hur har nu provvet utfallit? Jo, ett lotterilån på tio millioner har på ett par timmar blifvit slutsåldt hos ett litet och fattigt folk, och obligationerna stodo till 25 % öfver emissionskursen redan innan de blifvit tryckta, och detta oakadt vinsterna vid detta lotteri icke voro särdeles höga, men obligationens pris senare deremot för högt satta för att göra obligationerna lätt tillgängliga för den fattigare befolkningen, som man nu som vanligt, påstår sig vilja skydda. Denna senaste historia om utgången af försöken att med förbudslagar qväfva spellustan är en gammal erfarenhet, som ofta upprepats och lika ofta blifvit glömd för att åter upprepas och om igen glömmas. Man brukar säga, att menskligheten är ohjelpelig. Jag vet icke — kanske är det dess förmyndare, som äro ohjelpliga.

Är det nu föreslagna industrilotteriet verkligen af så frestande och farlig beskaffenhet, att hela svenska folket skall nödgas underkasta sig en undantagslag för att icke råka i förderfvet? Vinsterna äro hvarken stora eller synnerligen lockande, och jag tror dessutom att erfarenheten har visat, att det är i allmänhet bergadt folk, som köpa dessa lotter, likasom, att de göra detta icke så mycket för utsigten till vinst, som fast mera för att uppmuntra industrien; och att köpa lotter under förväntan att förlora, kan väl icke anses för omoraliskt.

Hvad frågans ekonomiska innebörd angår, behöfver jag endast erinra om den omständigheten, att största delen af de handtverksföreningar, som yttrat sig i frågan, hafva ansett att inrättande af dessa lotterier skall lända industrien till största fördel. Jag skall låta deras tro gälla; dessa föreningar äro alltid mycket mera hemmastadda i dessa frågor än jag.

Man har invändt, att vid föregående lotterier anordningarna ofta varit mindre lyckliga. Den vunna erfarenheten kan ju emellertid nu vara till nytta vid anordnande af nya dylika företag och förekomma upprepande af gamla fel.

Herr talman! Såväl af moraliska som ekonomiska skäl anser jag mig således med godt samvete kunna rösta för utskottets förslag.

Med herr Vahlin förenade sig herrar *Petersson* i Hamra, *Larsson* i Mörtlösa, *Jakobson*, *Sandvall*, *Björck*, *Bexell*, *Fredholm* och *Olsson* i Frösvi.

Ang. inrättande af industrilotterier.
(Forts.)

Ang. inrättande af industrilotterier.
(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Elis Nilson: Herrarne i denna kammare torde litet hvar ganska noggsamt känna min ställning till lotterifrågan. Jag hade visserligen ändock tänkt att uppträda för att närmare utveckla mina åsikter angående densamma, men efter den sakrika utredning, som nyss blifvit förebragt af herr Vahlin och då jag således blifvit förekommen af honom, som skärskådat saken från dess både moraliska och ekonomiska sida, skall jag icke upptaga kammarens tid, utan förenar mig med herr Vahlin och yrkar på de af honom anförda skäl bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson i Skärhus: Då jag inom utskottet icke kunnat biträda den mening, hvori utskottet stannat, utan genom den vid betänkandet fogade reservationen gifvit min ståndpunkt till känna, så skall jag, på de i reservationen anförda skäl be att få yrka bifall till den deri gjorda hemställan. För min del kan jag nemligen icke finna, att de ifrågavarande lotterierna skulle komma att medföra något särskildt gagn. Och för öfrigt lärer det väl under alla omständigheter vara bäst, att hvar och en får allt efter sina förhållanden *uppköpa* de varor och industrialster, som han *behöfver* och anser *nådvändiga* och *nyttiga*. Enligt min åsigt skulle lotterierna icke heller ens i ringaste mån bidraga till att höja arbetarens ställning, utan tvärtom framkalla raka motsatsen. Erfarenheten skall nog få lära oss detta.

På de skäl, som i reservationen blifvit anförda, skall jag, som sagdt, be att, med anhållan om afslag å motionärernas och utskottets förslag, få yrka bifall till nämnda reservation.

Herr Kihlberg: Då jag inom utskottet deltagit i behandlingen af denna fråga, vill jag äfven för kammaren uttala mina åsikter i afseende på densamma och skall dervid först och främt tillkännagifva, att jag icke älskar vare sig hasardspel eller lotterier. Vore det möjligt att på lagstiftningens väg alldeles förqväfva spellustan hos vårt folk, så skulle jag icke hafva någonting deremot. Men då detta väl icke låter sig göra, enär, om man hämmar den på det ena hållet, den framträder på ett annat — såsom t. ex. det visat sig, att, under det att man förbjudit industrilotterier inom vårt land, stora summor af vårt folk bortspelats på dylika lotterier i utlandet — så kan det icke vara annat än både rätt och klokt att leda denna passion så, att den tvingas till att arbeta i det godas tjänst och för befrämjandet af nyttiga ändamål. Invänder man då, att en dylik uppfattning är omoralisk, så vill jag deremot endast erinra om en annan mänsklig egenskap, som ligger spellustan ganska nära, nemligen vinstbegäret, hvilken egenskap, rätt ledd, eggat till mången nyttig verksamhet och till stora, nyttiga företag. Jag tror icke heller att någon skulle vilja hindra vinstbegäret att verka i denna riktning, ehuru å andra sidan ingen

lärer vilja förneka att denna egenskap, om den missbrukas, kan orsaka ofantlig skada. Ungefär enahanda är förhållandet med industrilotterierna. Ordnade och skötta på det sätt och under de vilkor, som här föreslagits, åsyfta de ju endast att verka i det godas tjänst, i det att de afse höjandet af arbets- och konstskickligheten hos våra handtverkare samt i öfrigt den mindre industrien. Nu gällande kungörelse angående lotterier medger ju äfven lotterier för välgörande och nyttiga ändamål; och då nu föreliggande förslag torde afse fullt lika välgörande och goda ändamål som de i nämnda kungörelse omförmälda samt jag i öfrigt icke funnit någon anledning, hvarför man skulle motsätta sig detsamma, ber jag att få förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

Herr *De Laval* instämde i detta yttrande.

Herr *Lyth*: I min egenskap af motionär anser jag mig berättigad att yttra några ord till denna kammare.

Det är med synnerlig glädje, som jag hittills i dag erfarit, att man åtminstone kommit så långt, att man skilt mellan dessa två förekommande arter af lotteri, nemligen penningelotteriet och industrilotteriet, och att man dervid ändtligen endast hållit sig till frågan om industrilotterier. Dessa sistnämnda lotterier afse ju i sjelfva verket endast en förmedlingsprocess emellan konsumenten och producenten, emellan våra svenska handtverkare och den stora allmänhet, som behöfver deras varor och alster. Dessutom afse de naturligtvis att vara en förmedlingslänk vid försäljningsoperationer angående sådana industrialster, hvilka till följd af den å dem nedlagda större möda och högre konstfärdighet under vanliga förhållanden äro ganska svåra att afyttra.

Man har trott och tror kanhända ännu, att meningen med nu ifrågasatta industrilotterier vore att de skulle handhafvas och skötas på samma sätt, som skedde på 1840- och 1860-talen, men så lär verkligen icke vara fallet. Ty, mine herrar, då Kongl. Maj:t år 1886 beviljade Stockholms stads handtverksförening rättighet att inrätta industrilotteri i Stockholm, så skedde detta under vissa bestämda förbehåll och med föreskrifter om kontroll af tre statens tjänstemän såsom revisorer och af en fjerde tjänsteman såsom kontrollant vid sjelfva dragningen. Hvad nytta och gagn detta industrilotteri medfört för den mindre industrien i allmänhet och särskildt för den i Stockholms stad, derom vill jag ej närmare uttala mig, men säkert är att detta lotteri verkat ofantligt mycket godt för den del af våra handtverkare, som sysselsätta sig med mera konstnärliga arbeten inom industrien. Och hvad beträffar det gagn med hänsyn till konstfärdighetens utveckling, som detta samma lotteri framkallat, så kan man få en idé derom, om man vill göra sig besvär med att besöka utställningsloka-

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

lerna vid Brunkebergstorg, der just nu sådana saker äro utställda, som lämpa sig för ett industrilotteri.

Nu säger man visserligen att Kongl. Maj:t har rättighet att utan Riksdagens hörande medgifva inrättande af industrilotterier. Må så vara, men det förhåller sig dock icke så i verkligheten.

I 3 § af gällande lotteriförordning heter det, att det i föregående § stadgade förbud — om lotteriers inrättande och öppnande för allmänheten — »må icke utgöra hinder för bortlottning af lösören för välgörande ändamål eller af konst saker till svenska konstidkares understöd och uppmuntran; dock bör om sådan lottning anmälan förut ske hos vederbörande Konungens befallningshafvande, som eger att efter pröfning af omständigheterna till bortlottningen meddela tillstånd.»

Häraf framgår, att Kongl. Maj:t har rätt att medgifva dylika industrilotterier af mera tillfällig art, afseende enskilda personer eller korporationer, men deremot icke eger samma rättighet i fråga om lotterier, afsedda att få en viss kontinuitet..

Då, såsom jag nyss hade äran nämna, Kongl. Maj:t år 1886 beviljade Stockholms handtverksförening rättighet att inrätta ett dylikt industrilotteri med föreskrift om den stränga kontroll, som här ofvan omförmäls, och då emot denna Kongl. Maj:ts åtgärd icke förekom någon som helst anmärkning från den andra statsmagtens, stadens eller allmänhetens sida, så ansåg sig Kongl. Maj:t oförhindrad att medgifva en förlängning i denna rättighet under ytterligare tre år. Sedan den tiden hafva förfrågningar och ansökningar från flera andra städer inkommit, men Kongl. Maj:t har icke funnit anledning att bifalla dessa ansökningar. Följden blef naturligtvis den, att äfven Stockholms industrilotteri måste upphöra. På grund häraf ingick Stockholms handtverksförening till Kongl. Maj:t med anhållan att få förlänga lotteriet äfven under 1890; men, mine herrar, oaktadt det nu förflutit $5\frac{1}{3}$ månader, sedan denna anhållan ingafs, har något svar icke erhållits. Kongl. Maj:t anser sig nemligen icke kunna gifva något svar på Stockholms handtverksförenings framställning, oaktadt densamma var åtföljd af förord så väl af öfverståthållarembetet som af kongl. kommerskollegium och svenska slöjdföreningen, förrän Riksdagen uttalat sig i frågan. Faller nu frågan äfven vid denna riksdag, så må jag säga, att vi svenska handtverkare här stå inför ett beklagligt événement, hvars följder äro svåra att beräkna, men som säkert skulle djupt ingripa i den svenska handtverksindustriens utvecklingshistoria.

Jag vill icke vidare uttala mig om den moraliska inverkan, som dylika institutioner kunna hafva på det svenska folket. Den frågan har så väl i motionerna som under diskussionen blifvit väl och vidlyftigt behandlad. Men det må jag säga, att den demoraliserande inverkan på vårt svenska folk, som dessa lotterier möjligtvis skulle utöfva, förefaller mig mycket illusorisk; — den är, synes det mig, en fantasibild, en inbillad fara, som, sedan saken blifvit reducerad till sina

verkliga dimensioner, skall visa sig ega ganska ringa betydelse, om ens någon.

Sedan jag nu yttrat mig i allmänhet om frågan, skulle jag väl kunna sluta mitt anförande, men, mine herrar, jag anhåller att få tillägga ett par slutord.

Hvad är det, som våra svenska handtverkare begära af Riksdagen? Vi begära icke några statsanslag af hundratusentals kronor; vi begära icke ett enda öre. Vi äro tvärt om villiga att afstå all den vinst, som genom vårt initiativ kan komma att tillfalla stat och kommun, och begära endast att få handhafva våra egna angelägenheter, som vi anse bäst och förståndigast. Ty lika litet, som vi handtverkare äro i stånd att rätt sätta oss in i ämbetsmännens, presterskapets eller landtbrukarnes intressen, lika litet kunnen I, mine herrar, sätta er in i och bedöma, hvad vi behöfva. Jag hoppas därför och hyser den lifligaste tillförsigt om, att derest denna fråga kommer att afgöras genom votering, I då hellre måtten afgifva edra röster för oss än emot oss.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Höglund* och *Björck*.

Herr Ahlström: Då jag begärde ordet, hade jag icke någon aning om, att den ledamot af kammaren, som senast yttrat sig, dertill hade anmält sig. Jag hade i sådant fall troligen undvikit att begära ordet och tegat denna gång lika väl som vid de två närmast föregående riksdagar, då denna fråga varit före. Jag har då ansett mig så mycket hellre kunna underlåta att yttra mig, som min mening torde vara bekant för dem inom kammaren, som hafva tagit kändedom om handlingarne rörande frågans tidigare behandling inom riksdagen. De torde der hafva sett, att jag för många år sedan väckt en motion i ungefär samma syfte som de nu föreliggande. Sedan nemligen de på 1860- och början af 1870-talet inrättade industrilotterierna på det sätt kommit att upphöra, att, efter det deras oktroj utlupit, ansökningar om förnyelser deraf icke af Kongl. Maj:t bifallits, väckte jag vid 1873 års riksdag i öfverensstämmelse med en af Malmö handtverksförening uttalad önskan motion i denna kammare om sådan ändring i då gällande 1844 års k. förordning, att hinder icke måtte vidare möta för meddelande af tillåtelse till inrättande af så kallade industrilotterier. Denna motion utgjorde ett medium mellan olika motioner, som vid samma riksdag framkommo. Å ena sidan yrkade nemligen en motionär full frihet att inrätta hvad slags lotteri som helst, äfven penninglotterier, och å andra sidan framkom en motion i alldeles motsatt syfte och så långt gående, att någon med samma innehåll sedermera alldrig blifvit väckt, nemligen att alla slags lotterier skulle upphävas. Intet undantag från lotteriförbudet skulle sålunda medgifvas, icke ens till förmån för konstföremål eller välgörande ända-

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

mål, utan förbudet skulle gälla i sin fulla utsträckning. Alla tre motionernas öde blef det samma: de afslogos af Riksdagen.

Den näst föregående talaren har nu yttrat sig så utförligt, att jag i afseende på sjelfva saken i dess allmänlighet icke vill upptaga kammarens tid, utan jag öfvergår därför genast till några anmärkningar, hvilka jag finner mig befogad göra i anledning af ett par yttranden af föregående talare.

Den förste talaren, herr Björkman, som yttrade sig äfven å sin medreservants vägnar, förklarade, att den viktigaste anledningen till deras reservation, ehuru den icke var särskildt nämnd i reservationen, var deras önskan att kammaren skulle tillse, att konsekvens i dess beslut blefve bibehållen och därför, liksom de två föregående åren, äfven nu afslå den gjorda framställningen. Men, mine herrar, jag hemställer, om det kan vara skäl att endast af den anledningen vidhålla ett förut fattadt beslut och om man icke snarare bör fästa afseende vid den önskan, som allt lifligare och lifligare uttalats från de myndigheter och korporationer, hvilka äro mest kompetenta att föra den lägre industriens och handverksskicklighetens talan. I sådant hänseende vill jag erinra om huruledes under de sista åren ej mindre en mängd större handverksföreningar, utan äfven kongl. kommerskollegium och svenska slöjdföreningen uttalat sig för inrättandet af industrilotterier, såsom varande särdeles lämpliga att befrämja konstfliten och slöjdskickligheten samt åstadkomma samverkan mellan slöjd och konst.

En annan talare, äfven han reservant inom utskottet, nämnde, att det nu vore fråga om att åvägabringa industrilotterier i större utsträckning. Med anledning deraf vill jag påpeka, att det visst icke nu är meningen att åstadkomma industrilotterier i någon större utsträckning än tillföre, utan har man ju tvärtom vid de sista riksdagarne gjort den ena inskränknningen efter den andra. Nu har man blott önskat, att tillåtelse måtte erhållas att återigen få försöka, huruvida ej industrilotterierna skulle, såsom en förut vunnen erfarenhet gifvit vid handen, komma att bidraga till handverksskicklighetens höjande i konstnärlig riktning, samt om de ej, ifall detta visade sig vara förhållandet, skulle i allmänhetens tankar vinna ett större berättigande än hvad de under de sista åren tyckas hafva haft.

Jag skall i samband härmed bedja att få fästa herrarnes synnerliga uppmärksamhet vid den stora skilnad, som förefinnes mellan hvad de båda kamrarnes tillfälliga utskott i år sammanstående hemställt i denna fråga och hvad som förut utgjort föremål för denna kammares behandling. Förut har helt enkelt föreslagits, att så kallade industrilotterier skulle kunna få inrättas. Nu deremot har framställningen begränsats dertill att, såsom det heter i betänkandet, »industrilotterier, afsedda för inköp och utlotning af svenska slöjd- och industriföremål, vid hvilkas förfärdigande större konst- eller handskicklighet blifvit nedlagd, måtte på platser och under de vilkor, som af Kongl. Maj:t

bestämmas, få inrättas». Skilnaden synes mig vara rätt betydlig och ligger deri, att om en sådan begränsning till föremål, »vid hvilkas förfärdigande större konst- eller handaskicklighet blifvit nedlagd», icke hade inryckts i utskottets hemställan, lotterierna skulle såsom tillförene hafva kunnat inköpa många dussin helt vanliga arbeten af samma slag för att dermed endast fylla vinsternas antal. Detta, som tillförene utgjort föremål för allvarsamt klander, skulle deremot nu icke kunna ega rum. På det sätt, de nu äro tänkta, komma dessa lotterier att närma sig sådana, som redan kunna i följd af det nu medgifna undantag tillåtas för bortlottande af konstföremål till konstidkares understöd och uppmuntran.

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

Sedan jag påpekat denna skilnad, skall jag icke vidare upptaga tiden. Jag vill endast, såsom tillhörande ett samhälle, inom hvilket tidigare ett industrilotteri funnits, be att få konstatera, att jag känner och skulle kunna namngifva flere industriidkare inom det samhället, som endast eller hufvudsakligast genom lotteriets medverkan fått sin uppkomst, i det deras skicklighet på sådant sätt blifvit känd och de vunnit ett namn som framstående industriidkare hvar inom sitt fack.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets framställning.

Med herr *Ahlström* instämde herrar *E. W. Carlson*, *Cederschiöld*, *Werner* och *Gustaf Berg*.

Herr *Winkrans*: Jag hade knappast ämnat uppträda i dag i denna fråga, då de åsigtter, jag deruti hyser, förut af mig blifvit här framhållna och det torde vara orätt att besvåra kammaren med en repetition deraf. Jag skall också nu söka undvika detta, oaktadt de skäl, som anförts för industrilotteriers inrättande nu och under föregående år, äro temligen lika.

Jag vill då först nämna, att jag anser mig ha skäl vara glad öfver den verksamhet jag i detta ämne förut utvecklat, i fall följderna deraf blifvit den varsamhet, hvarmed man nu synes gå till väga, ty jag har funnit, att de olyckor, som jag och de med mig lika tänkande i allmänhet fruktade af industrilotterierna, allt mer och mer minskats till sina dimensioner, samt att den framställning, som i dag gjorts till kammaren, är, om jag så får säga, mycket beskedligare än förut. Skulle utskottets förslag vinna tillämpning, torde ock de skadliga verkningarne af dessa lotterier blifva mindre än de skolat blifva, om de förut framlagda förslagen antagits, emedan lotterierna skulle, såsom den näst föregående talaren också anmärkte, hufvudsakligen inskränkas till de svenska slöjd- och industriföremål, vid hvilkas förfärdigande större konst- eller handaskicklighet blifvit nedlagd. I så fall komme dessa industrilotterier att stå så nära förut medgifna lotterier å konstföremål till konstnärers uppmuntran att, såsom både denna kammars och Första Kammarens utskott säger, det knappast blefve någon skil-

Ang. inrättande af industrilotterier.
(Forts.)

nad dem emellan; ty det är knappt någon skilnad mellan målaren eller skulptören och den som nedlagt konst i förfärdigandet af industriföremål, enär det ju är så att i många former trifs det sköna. Men är det nu meningen, att industrilotterierna skulle inskränkas till bortlotning af dylika föremål, som nära nog sammanfalla med förut tillåtna, så måste jag göra mig en annan fråga. Huru kunna då dessa lotterier åstadkomma en så kraftig verkan, att de, såsom äfven påpekats i utskottets betänkande och särskildt framhållits af motionären på stockholmsbänken, skulle djupt ingripa i handtverkeriernas tillvaro? Skulle de kunna upphjelpa handtverkerierna och industrien till den grad, att införseln af främmande industriprodukter blefve hämmad? Skulle de kunna verka dertill, att de många millioner kronor, som nu spelas bort på utländska industri- och penningelotterier, stannade inom landet och i stället användes å svenska industrilotterier, då man inskränker sig till så obetydliga dimensioner som till de föremål, som kräfva konst- och handaskicklighet? Det förefaller mig att vara en af de illusioner, som väl kunna sägas utgöra lotteriernas väsende, att inbilla sig, att de kunna hafva denna rent af underbara verkan.

Talaren på falubänken anmärkte att han icke är någon älskare af statens förmynderskap. Nej, det är icke jag heller, ty jag tror, att detta förmynderskap kan missbrukas lika som det har missbrukats, och under senaste tid har såväl hos oss som i andra land man allt mer sökt inskränka detsamma. Men det måste dock finnas, så länge det finnes folk som behöfver uppfostras. I första rummet är detta fallet med våra barn, men äfven andra finnas som stå på den bildningsgrad att förmynderskap för dem är nödvändigt. Jag är också säker på, att den ärade talaren sjelf icke vill draga fulla konsekvenserna af sitt uttalande om statsförmynderskapets upphäfvande. Vi hålla ju derpå i ett och annat fall i vårt land, såsom t. ex. i fråga om tillverkning och försäljning af bränvin och spirituösa drycker, hvarå staten utöfvar ett ganska strängt förmynderskap, som det nu föreslagits att ytterligare utsträcka. Den ärade talaren tillade ock sjelf att med den kontroll och den inskränkning, som nu är i fråga, vore lotterierna icke farliga. Ja, der är åter ett förmynderskap! Om dessa lotterierna skadliga verkningar skola inskränkas till måttliga dimensioner, är detta möjligt endast genom en sträng kontroll eller förmynderskap. Jag anser för min del, att lotteriernas välsignelse är ungefär den samma som välsignelsen af spirituösa drycker och på grund deraf hyser jag ännu i dag samma öfvertygelse som förut om faran af att införa sådana institutioner, som ännu icke finnas annat än i så små dimensioner, att de knappast märkas.

Nu är visserligen i dag tillagdt ett nytt moment, som skulle tala för lotterierna införande. Den talare, som näst före mig hade ordet, betonade ganska skarpt att uttalanden gjorts af handtverks- och industriföreningar i olika orter för att få dylika lotterier till stånd, och talaren

på stockholmsbänken tyckte att, då man nu icke begär annat än detta obetydliga, borde icke Riksdagen neka det. För min del skulle jag dock hellre vilja gifva dem premier eller något dylikt, som verkade direkt nyttigt, ty skadan deraf vore åtminstone mindre än af lotterierna. Jag har all möjlig aktning för dessa styrelser, som uttryckt sådana åsikter i denna sak, och jag tror, att de tala af full öfvertygelse; men för mig vore det dock mycket mera talande, om dessa uttalanden kommit från de respektive städernas stadsfullmäktige, ty de skulle sannolikt betrakta lotteriernas inflytande på deras samhällen litet mera objektivt och fördomsfritt än dessa handtverks- och industriföreningars styrelser, hvilka ju skulle hafva en direkt fördel deraf. Ty om lotterierna skulle gagna någon, vore det just handtverkarne, och att tro att de skulle se denna sak helt och hållet fördomsfritt och objektivt, vore att tänka allt för högt om vår menckliga natur. Jag tror, att hvilken korporation som helst, som tillfrågas, om den vill hafva sina inkomster förbättrade, icke skall svara: nej, det vilja vi icke, utan tvärt om: ja, det vilja vi gerna hafva.

Jag hyser fortfarande den åsigt, att dessa lotterier, ju mera de komma att utveckla sig, desto farligare blifva de, och jag tror derjemte att, om de inskränkas till de små dimensioner, som nu föreslagits, de icke skulle utöfva någon väsentlig inverkan på handtverkerierna och industrien. Jag hyser i detta afseende samma uppfattning som talaren på bohüslänsbänken, som ådagalade, att en sådan konstlad produktion icke är till någon fördel, utan för verksamheten i stort snarare en förlust. Vid sådant förhållande anser jag mig böra fortfarande yrka afslag på utskottets framställning.

I detta yrkande instämde herrar *Ollas A. Ericsson, Folke Andersson, Tysk, Smedberg, Ullman, Larsson* i Berga, *Svensson* i Karlskrona, *Olsson* i Ornakärr, *Carlsson* i Nysäter, *P. Waldenström, Jönsson* i Märarp, *Söderblom, Truedsson, Johnsson* i Thorsberg, *Norén, Lundström* och *Andersson* i Baggböle.

Herr Schöning anförde: Det är väl icke så angenämt att taga ordet efter den siste talarens värtaliga yttrande, men jag nödgas dock göra det för att uttala min åsigt i frågan. Han sade, bland annat, att han hellre ville gifva något premium åt industrien än vara med om inrättande af dessa lotterier. Men jag tror att med dylika premier det blefve endast de stora industriidkarne som skulle deraf få något gagn och icke de små och mindre bemedlade, som bäst behöfva uppmuntran. Och jag kan icke inse faran af att nu biträda utskottets förslag att i en skrifvelse till Kongl. Maj:t framlägga saken. Här är ju fråga om att basera dessa lotterier på långt mera betryggande grunder än t. ex. de danska lotterierna, och jag för min del hade måhända, om dessa betryggande grunder saknats, icke röstat för förslaget, hvilket jag nu kommer att göra. Men med erfarenhet om industrilotteriet i Stock-

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

Ang. inrättande af industrilotterier.
(Forts.)

holm, tror jag, att många af de alster, som der blifvit utställda och bortlottade, hafva förfärdigats af personer med stor konstskicklighet, men hvilka, efter att förut haft stora verkstäder, kommit på obestånd och blifvit fattiga, men nu, i stället för att lägga sig på latsidan och komma fattigvården till last, genom möjligheten att få sälja sina arbeten kunna bidra till sitt eget och sin familjs uppehälle. När jag hör dessa kraftiga inlägg emot inrättande af dessa industrilotterier som här förekommit, så förundrar det mig, att samma personer icke snarare uppreste sig emot anordnande af teaterlotteriet å 10 millioner kronor. Innan dessa teaterobligationer redan voro tryckta, så betaltes de med 25 % öfver pari, och nu, då de säljas af en del bankirer på afbetalningar, så betalas de med ända till 33 kronor eller omkring 60 % öfver pari, — och det oaktadt den effektiva räntan å dessa obligationer ej uppgår till 2 procent å al paripriset. Här om någonsin föreligger ett ockrande på allmänhetens spelpassion.

För min del tror jag att lotter å dessa industrilotterier merendels köpas snarare af barmhertighet emot de fattige än af spellusta, och jag är öfvertygad om, att de personer, som skola sättas i spetsen för dessa lotterier, icke skola göra såsom i Danmark, der för att utlottas genom industrilotteriet uppköpas från fabrikena 3,000 dukar och 40,000 servietter, utan att hvad som utlottas skall ega verkligt värde. Men äfven om de förfara på ett sådant sätt, så äro ju lotterierna ändock till gagn för de fabriker, som få sälja dessa 3,000 dukar och 40,000 servietter.

På grund af hvad jag sålunda anført, ber jag att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta bifall till utskottets hemställan.

Herr Lasse Jönsson: Denna fråga har redan blifvit så väl utredd dels i utskottets betänkande, dels i motionen och dels i de anföranden, som här hållits till förmån för förslaget, att jag icke kan hafva mycket att tillägga. Men jag gör mig den frågan, om det är mera nyttigt för landet att uppmuntra frambringande af konstverk och taflor eller att understödja och utbilda landets industri. Ser jag in i ett boklädsfönster, så ser jag der tafla vid tafla, å hvilka lotter utbjudas, hvilket i fråga om dylika konstalster får ske. Men vänder jag mig till industrien och frågar mig: vore det icke nyttigare etc. om dessa industrialster vunne uppmuntran och kunde befrämjas genom lotterier, så svarar jag, att enligt min öfvertygelse det vore nyttigare om dessa industriens alster, som allmänheten *behöfver*, finge en behöflig uppmuntran genom lotterier än att dylik uppmuntran lemnas endast åt s. k. rena konstalster. Med denna öfvertygelse är det klart att jag kommer att rösta för utskottets förslag. Jag kan deri icke se någon moralisk fara för vårt folk, utan tror tvärt om att man genom att uppmuntra industri och handverk, som kommer den lägre befolkningen till godo, gör en ganska stor nytta. Jag har intet vidare att anföra utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar *Mallmin*, *Nilsson* i Rinkaby och *Persson* i Heljebol instämde häruti.

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

Herr Björkman yttrade: Jag skall blott med några korta ord uttala min uppfattning af denna fråga, och den är, att de skäl och bevis, som framstälts af de ärade talare som här haft ordet och talat för utskottets hemställan, synas mig så svaga, att jag ännu mer än förut styrkts i min mening, att den föreslagna rätten att hålla industrilotterier hvarken är nyttig eller nödig, hvadan jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Andersson i Malmö: Hvilken ställning jag intager till den föreliggande frågan, torde vara för den ärade kammaren noggsamt bekant och jag hade därför icke heller tänkt yttra mig i dag i frågan.

Jag ber emellertid med anledning af hvad här yttrats att få säga några ord. Den förste talaren, herr Björkman, yttrade, bland annat, det han hoppades, att kammaren skulle vara konsekvent och fatta samma beslut som förut i denna sak. Jag bär all aktning för personer, som äro konsekventa i sin åsigt, men dervid förutsätter jag att icke något viktigare skäl tillkommit, som kan föranleda ändring i det en gång fattade beslutet. Det förslag, som nu föreligger, är, det måste vi medgifva, till stor del olika det som vid föregående tillfällen framlagts för Riksdagen, och jag tror mig kunna påstå, att icke någon kan klandras för om han nu går ifrån sin förut fattade mening i frågan. Det framgår af utskottets betänkande å sid. 7, hvilka betryggande åtgärder, som skulle igångsättas för att skydda den spelande allmänheten samt därför att saker af ringa eller ingen konstskicklighet i utförandet komme att bortlottas. Äfven har man i förslaget intagit bestämmelse derom, att endast sådana saker skulle få bortlottas, hvarå nedlagts något större konstarbete. Jag tror därför att hvem som helst, som förut hyst dubier emot förslaget, nu kan låta dem falla.

Den ene af reservanterna emot utskottets förslag, herr Collander, menade att det nyinrättade teaterobligationslotteriet skulle i väsentlig mån ersätta dessa industrilotterier. Jag kan icke neka till att detta är en egendomlig uppfattning. Meningen är icke blott att bereda handverkare och industridkare en ekonomisk fördel, utan meningen är ju äfven att uppmuntra konstskickligheten, och jag tror icke att man gör detta genom att inrätta sådana teaterlotterier som här omtalats.

En annan talare nämnde att de, som vilja verka i filantropiskt syfte, skulle hellre söka taga bort kortspel, emedan detta åstadkommer mera demoralisation än industrilotterierna. Ja, jag håller med honom härom. Men det blir väl litet svårt att få bort kortspelet, då det är af mera enskild natur. Deremot finnes det ett spel i vårt land, som, om något är demoraliserande, så är det just det. Jag menar biljardspelet. Biljarder finnas i snart sagdt alla stadssamhällen, och jag tror

Ang. inrättande af industrilotterier.
(Forts.)

mig tryggt kunna påstå, att om något spel är demoraliserande, så är det just detta, ty det är demoraliserande icke blott i ekonomiskt utan äfven i andra afseenden. Det är troligtvis de flesta bekant, att de, som mest egna sig åt biljardspel, äro helt unga personer, ja, att till och med skolynglingar på dylika ställen kunna tillbringa flere timmar på dygnet. Jag tror att här vore ett stort fält för filantropisk verksamhet genom att söka utverka, att dessa offentliga biljarder blefve förbjudna.

Jag skall nu icke upprepa alla de skäl, som tala för inrättande af dessa industrilotterier. Jag har utvecklats dem vid föregående tillfällen, då denna fråga förevarit. Jag skall nu dels därför att jag är öfvertygad om att sådana lotterier, väl ordnade och väl skötta, äro till gagn för vår industri, och dels för att tillmötesgå önskningarne hos industriidkarne i det samhälle, jag representerar, anhålla om bifall å utskottets hemställan.

Herr Månsson: Jag har aldrig förr begärt ordet vid behandlingen af denna fråga, men jag har hvarje gång densamma här varit före, röstat för en sådan framställning till Kongl. Maj:t som den nu föreliggande. Jag skulle icke heller nu hafva begärt ordet, om jag icke ansåge, att just denna Riksdags beslut i saken är synnerligen viktigt. Jag tillåter mig nemligen erinra derom att, såsom herrarne veta, industrilotteriet i Stockholm måst upphöra. Handtverksföreningens styrelse har hos Kongl. Maj:t gjort ansökan att få fortsätta med lotteriet och denna ansökan är tillstyrkt af vederbörande myndigheter. Frågans utgång hos Kongl. Maj:t kommer därför helt säkert att bero på huru Riksdagen beslutar i saken. Vi böra därför helt säkert att taga i noggrant öfvervägande, huruvida här föreligger något ondt eller om icke dermed snarare kan uträttas något godt. För min del är jag nu likasom förut öfvertygad att, om lotterier inrättas på sätt utskottets förslag afser, åstadkommes derigenom intet ondt, ty man skulle taga hänsyn till högsta skicklighet vid föremålets inköpande, tillse att varan icke betalades med mera än den vore värd, samt att ingen vinst finge tillfalla lotteriet, och dertill skulle kontrolleras och öfvervakas att de af Kongl. Maj:t utfärdade föreskrifter för lotteriet efterföljdes. Då tror jag icke, att dessa lotterier skulle medföra några vådor, utan tvärt om göra mycken nytta. Jag vet särskildt att på den tid industrilotteri fans i Malmö, många, som spelade derpå, sade, att de gjorde detta endast för att uppmuntra industrien. De fingo vanligen ingen vinst och, om de någon gång fingo en sådan, var den af obetydligt värde, men de ansågo, att industriidkarne väl behöfde uppmuntran. Derfor spelade de ändå. Reservanterna hafva i sina anföranden hufvudsakligen utgått från den åsigt, att här liksom i allt vanligt spel föreläge vinstbegär. Nej, så är icke förhållandet; ty det är i allmänhet de burgna och förmögnare klasserna som spela. De hafva just

icke så mycket att tänka på, och då vilja de åtminstone söka uppmuntra industri och skön konst.

Med fäst afseende derpå att man kan nu göra detta gagn och då det är särdeles viktigt att det sker just nu, enär det är att hoppas, att Kongl. Maj:t, om Riksdagen uttalar sig för denna sak, skall bifalla Stockholms handtverksförenings ansökan om industrilotteriets fortsättande, vill jag för min del bidraga till frågans lösning på det sätt utskottet här föreslagit, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Med herr Månsson instämde herrar *Lindmark, Lund* och *Jönsson* i Gammalstorp.

Herr Broström: Sedan så många uttalanden i föreliggande fråga vid denna riksdag blifvit gjorda och så många instämt, att diskussionen synes hafva antagit formen af öppen votering, så kan det vara onödigt att vidare yttra sig i ämnet. Jag har med den förmåga jag eger sökt följa denna frågas gång vid så väl denna som två föregående riksdagar. Dervid har jag trott mig finna, att de personer, som uppträd, sökt att göra frågan mycket större än den i verkligheten är. Man har å ömse sidor sökt föra den till ytterlighetens gränser. För min del tror jag å ena sidan icke, att, såsom här blifvit yttradt, vår industri och våra handtverkerier skulle få det uppsving, som man antagit att de skulle erhålla, om dessa industrilotterier blefve inrättade. Jag tror lika litet, att, såsom här äfven yttrats, vår industri är dömd till undergång, om den ej får understöd genom dessa lotterier. Men å andra sidan tror jag icke heller, att dessa lotterier, om de komma till stånd, skola medföra det stora förderf och de menliga följder, som man på vissa håll befarat. Jag ser frågan som mycket liten, och med den begränsning, som nu af det tillfälliga utskottet blifvit gifven åt densamma, kommer jag, för den händelse att det blir votering, att rösta för bifall till utskottets förslag.

Herr Schöning: Jag begärde ordet för att tacka min högt värderade vän herr Björkman för hans sista korta, sakrika och kärnfulla anförande. Men hvad hans yttrande om bevisningen beträffar, så tror jag, att vi kunna vara qvitt. Jag tror ej, att vi hafva något att förebrå hvarandra, ty vi bedöma ju båda saken efter bästa öfvertygelse. Jag har för öfrigt icke af hans anförande blifvit öfvertygad och har därför ej heller kunnat frångå mitt för en stund sedan yttrade beslut att rösta för utskottets förslag.

Herr Collander: Jag har begärt ordet blott för att rätta ett misstag, till hvilket en ärad vän på malmöbänken gjorde sig skyldig, då han nämnde, att jag i mitt förra anförande yttrat, att teaterlotteriet fullständigt kan ersätta industrilotterierna. Så yttrade jag icke, utan

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

jag sade, att teaterlotteriet kunde undanrödja ett af de sekundära skäl som anförts för inrättande af industrilotterier, nemligen att man borde se till, att penningarne skulle stanna inom landet.

Men medan jag har ordet, skall jag be att få säga ännu några ord. Man får ofta höra, om det också icke här har anförts, att handtverkerierna och den mindre industrien på senare tiden fört ett tynande lif och behöfva uppmuntran. Mot denna uppfattning ber jag att få inlägga min protest. Den som vill erinra sig, huru det stod till för ett par decennier sedan, skall icke kunna undgå att lemna det erkännande, att dessa handtverkerier gått ofantligt mycket framåt. Vi behöfva endast se inredningen af våra dagars bostäder, våra vackra, elegant inredda passagerareångbåtar för att finna ett vackert prof på huru dessa industrier hafva gått framåt. Detta synes mig vara väl värdt att framhållas. För min del är jag öfvertygad, att industriens farligaste fiende är öfverproduktionen, isynnerhet om den framkallas genom ett konstladt sträfvande, som här är fallet. Det är därför jag reserverat mig mot utskottets hemställan och fortfarande yrkar bifall till min reservation.

Herr Winkrans: Blott ett par ord! Jag är nog lycklig att i ett afseende kunna instämma med den ärade talaren på malmöbänken, som nyss hade ordet, då han nemligen påstod att biljard- och kortspel mycket missbrukades och följaktligen borde motverkas. Men den omständigheten att vi redan hafva ett ondt är icke något skäl att införa också ett annat ondt. Ty jag anser för min del, att det spel, som vi kalla lotteri, mycket lättare föranleder missbruk än någonsin de af den ärade talaren nämnda. Det slags kortspel, som egentligen missbrukas, är hasardspelet, men det är redan delvis i vår lag förbjudet och straffas, om det utöfvas på offentliga ställen.

Som sagdt. Derfor att vi redan hafva ett ondt, böra vi icke införa äfven ett annat ondt, som kan blifva ännu farligare, och det är derfore som jag hellre vill stämma i bäcken än i ån och följaktligen vidhåller mitt yrkande om afslag å utskottets hemställan.

Herr Bexell: Jag har redan genom att instämma med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag, uttalat min ställning till frågan och vill nu endast taga mig friheten erinra derom, att det blott är en skyldig uppmärksamhet mot Stockholm och dess industriföreningar att nu bifalla motionärens förslag. Stockholms representanter hafva nemligen visat oss så stor liberalitet, att vi verkligen böra lemna dem någon gengäld, och detta kunna vi icke göra billigare än om vi nu bifalla motionärens förslag.

Herr A. Petersson i Hasselstad: Jag vill blott tillkännagifva, att jag, i motsats till flere föregående talare, hvilka icke funnit något bevisande i de yttranden, som här blifvit afgifna till förmån för ut-

skottets förslag och för motionen, tvärtom af dessa yttranden blifvit öfvertygad derom, att den föreslagna åtgärden skall medföra en verklig fördel för den mindre industrien och för våra handtverkerier.

Ang. inrättande af industrilotterier.

(Forts.)

Jag ber således att på grund af de skäl, som här blifvit anförda för utskottets förslag, få yrka bifall till detsamma.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, framställde herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å såväl nämnda hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talman svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 2 (i samlingen n:o 13), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Voteringen utföll med 113 ja och 80 nej, och hade sålunda kammaren bifallit utskottets hemställan, hvilket beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, skulle genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i nästförestående § omförmälda beslut.

§ 12.

Herr statsrådet m. m. friherre *Hj. Palmstierna* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående statens öfvertagande af ett rörande säteriet Mossebo med underlydande hemman i Möllstorps socken af Vadsbo härad afslutadt köp.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 13.

Härefter föredrogs Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6 (i samlingen n:o 14), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om inrättande af gymnastikundervisning vid rikets folkskolor.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande af herr *N. S. Håkansson* afgifna motion, n:o 159, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Motionären Herr Håkansson begärde ordet och yttrade: Af intresse för att gymnastikundervisningen vid folkskolorna måtte blifva något bättre ordnad, än hvad nu i allmänhet är förhållandet, har jag framkommit med min motion.

Utskottet, som behandlat denna, har enligt sin motivering medgifvit, att detta obligatoriska undervisningsämne, i förhållande till andra ämnen, intagit en underordnad ställning och deremot har jag icke något att anmärka; men hvad jag med motionen afsett och velat hafva påaktadt, det har varit, att gymnastikundervisningen ej, såsom mångenstädes i folkskolorna, efter hvad jag särskildt vet, på landet nu är förhållandet, blefve försummad; ty min tanke är att barnens fysiska utveckling rätt mycket beror af gymnastikrörelser och det torde icke heller kunna förnekas att, genom en lämplig öfning äfven med vapen, grunden derigenom skulle kunna läggas för den allmänna värnpligten, som, säga hvad man säga vill, ändå är nödvändig, för att i farans stund kunna försvara land och rike.

Jag hade därför tänkt mig att, när ett faktum är att gymnastikundervisningen vid många folkskolor ligger helt och hållet nere, utskottet skulle kunnat tillstyrka skrifvelsen, men då det varit af annan mening — och det icke torde löna mödan att strida emot strömmen — vill jag härmed inskränka mig till att yrka bifall till mitt förslag.

Herr Östberg: Jag anhåller att på de i betänkandet anförda skäl få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Föredrogs, hvart för sig, och biföllos statsutskottets utlåtanden: n:o 30, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utfärdande af stadganden om exakta mantalsbråks förvandling till och utbytte mot decimalbråk; och

n:o 31, i anledning af väckt motion om skattelindring för de skatteköpta s. k. halländska kyrkohemmanen.

§ 15.

Vid föredragning härnäst af statsutskottets utlåtande n:o 32, i anledning af väckt motion om inlösen till statsverket af frälseskatteräntor, i hvilket utlåtande utskottet hemställde, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *L. P. Larsson* i Berga afgifna motion, n:o 169, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, begärdes ordet af motionären

Herr Larsson i Berga, som anförde: Jag tycker, att ganska besynnerliga förhållanden inträffat vid Riksdagens förhandlingar under den senaste tiden. Det har ju varit ett allmänt intresse att verka för landets värn och att söka lindra de skattebördor, som trycka på befolkningen i allmänhet och särskildt på de mindre jordbrukarne. Bland alla de skatter, som hvila på de mindre bemedlade jordbrukarne, äro just dessa frälseskatteräntor de mest tryckande, och de, som skola utgöra dem, äro ett fåtal i jämförelse med dem, som betala grundskatter. Rättvisan och billigheten synas mig derföre kräfva, att ifrågavarande frälseskatteräntor af statsverket inlösas på sätt redan skett med skattefrälseräntorna. En sådan åtgärd skulle icke för statsverket medföra någon synnerligt stor förlust, ty enligt de statistiska upplysningar jag kunnat inhemta uppgå dessa frälseskatteräntor endast till omkring 1,000,700 kronor.

Jag vill derföre, herr talman, yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr Jonson i Frörstorp yttrade: Jag tror, att utskottet haft goda skäl för sitt afstyrkande af motionen och vill derför inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 16.

Slutligen föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 33, i anledning af väckta motioner i fråga om rätt för rust- och rotehållare att bestämma formen för soldats aflöning.

§ 17.

Ordet lemnades härefter till herr Wretlind, hvilken uppläste ett *Interpellation*. skriftligen uppsatt anförande af följande lydelse:

Religionsfriheten hör till saker, hvilka torde vara en hvars mest oföretterliga rättighet. Vi veta dock, att ända till vårt århundrade det motsatta förhållandet varit det rådande; religionsförtryck och religionskrig äro genomgående drag i verldshistorien. Icke underligt derför,

Interpellation. att då nu slutligen det sista århundradets kultur brutit stafven öfver detta missförhållande, denna förblindelse, det ena folket efter det andra sökt göra sig detta framsteg till godo.

Hos oss är visserligen religionsfrihetens grundprincip uttalad i regeringsformens § 16, men icke desto mindre hafva — såsom bekant är — religionsfrihetens principer blott småningom, ja, man kan säga tum för tum, förmått göra sig gällande i vår borgerliga och kyrkliga lagstiftning. Och ännu är det långt ifrån, att sagde princip blifvit i denna lagstiftning genomförd. Ja, man måste erkänna, att flertalet af Europas folk i detta hänseende kommit i sin lagstiftning längre än vi. Men vår ofullkomliga, man kan säga ofullbordade lagstiftning på detta område har i praktiken gjort sig mindre känbar derigenom, att det allmänna rättsmedvetandet gått lagstiftningen så mycket i förväg, att föräldrade och otidsenliga lagstadganden i allmänhet icke kunnat tillämpas utan faktiskt blifvit döda bokstäfver på papperet. Dock torde en hvar tänkande medborgare villigt erkänna, att det är ett missförhållande, särskildt egnadt att minska aktningen för lagarnes helgd, då lagar bibehållas, hvilka icke i allmänhet, d. v. s. åtminstone icke i samhällslifvets centra, kunna tillämpas, utan hvilka vid sin tillämpning måste, så att säga, uppsöka rikets mera aflägsna och undangömda orter.

Bland andra ega vi ännu en dylik lag i förordningen af den 11 december 1868 angående särskilda sammankomster för andaktsöfning. Denna förordning lägger en godtycklig magt i kyrkorådets händer, då detta vid vite kan förbjuda en hvar, som icke är enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, att hålla »andliga föredrag, när dessa *anses* leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergräfvande af religionens helgd.» Enligt denna förordning skulle således kyrkoråden allestädes *kunna* förbjuda predikanter i fri- och dissenter-församlingar, hvilka icke blifvit enligt 1873 års dissenter-lag legaliserade, att uppträda med föredrag. Nästan alla baptist-församlingarnes predikanter skulle t. ex. på det sättet kunna, ja enligt förordningens ordalydelse *böra* förbjudas predika. Men man hör icke numera talas om sådana förbud, och skälet kan icke vara annat än den allmänna insigten om, att ett dylikt tillvägagående skulle strida mot folkets allmänna begrepp om hvad religionsfrihetens princip kräfver.

Under senare år har man sällan hört talas ens om något försök af kyrkoråden att tillämpa nu omnämnda kongl. förordning af år 1868. Men sistlidne september skedde ett undantag från denna regel, då förordningen anlätades af kyrkorådet i Landskrona stadsförsamling för att hindra den s. k. frälsningsarméns medlemmar att uppträda med föredrag i Landskrona, af hvilka medlemmar två, som nekade att ställa sig kyrkorådets förbud till efterrettelse, af rådhusrätten i Landskrona dömdes till 50 kronors böter vardera, hvilka blifvit genom fängelse aftjenade.

Då nu frälsningshären icke bildar eller *vill* bilda något kyrko-

samfund, kan den i sjelfva verket vida mindre än vanliga dissenter-*Interpellation.*
samfund sägas verka söndring i kyrkligt afseende, ej heller predika (Forts.)
dess medlemmar något förakt vare sig för den allmänna gudstjensten
eller religionen, såsom vissa andra talare, hvilka i våra dagar hålla
föredrag utan att någonsin drabbas af kyrkorådsförbud. — Icke heller
har någonstädes i vårt land annat än i Landskrona — såvidt jag vet
— vederbörande försökt att på den mycket utbredda s. k. frälsnings-
hären tillämpa förordningen af den 11 december 1868. Att polismyndig-
heten somligstädes ur ordningens intresse lagt vissa hinder för fräls-
ningshärens möten är en annan sak, som icke hör hit, ehuru den-
samma visserligen också torde kunna tåla sin kritik.

När emellertid det sålunda visat sig, att 1868 års förordning om
särskilda sammankomster för andaktsöfning med sitt stadgande om
böter (eventuellt fängelse) för brott mot statskyrklig ordning ännu icke
allestädes i vårt land blifvit en död bokstaf, synes det vara skäligt
erinra derom, att såväl vårt kyrkomöte som Riksdagen af Kongl.
Maj:t begärt en ändring af sagda förordning i mera tidsenlig rigtning.

I skrivelse af den 3 oktober 1883 anhöll det då församlade
kyrkomötet, det Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga erforderliga åtgär-
der för sådan ändring i omförmälda förordning, att den deri före-
kommande bestämmelsen om borgerligt straff för den, hvilken under-
låte att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utföfvande af
lärareverksamhet, blefve utbytt mot stadganden om påföljder för den
felande af kyrklig art.

Denna kyrkomötets skrivelse föranledde icke någon åtgärd från
regeringens sida.

Efter samstämmiga beslut i Riksdagens begge kamrar i mars 1886
aflet då Riksdagen den 16 mars 1886 en skrivelse till Konungen, hvari
Riksdagen uttalade samma önskan rörande förordningen af den 11 de-
cember 1868 som 1883 års kyrkomöte uttalat. I denna sin skrivelse
framhöll Riksdagen särskildt, att bland gällande bestämmelser, hvilka
syntes tillämpliga på fall, som i 1868 års förordning åsyftas, vore §§ 22
och 28 i förordningen om kyrkoråd och skolråd. Den förra af dessa
stadgar, att kyrkorådet skall »vaka deröfver, att spridande af vilse-
förande läror må, så vidt möjligt är, förekommas samt kyrklig tve-
drägt och söndring förhindras.» Den senare § föreskrifver, att »kyrko-
rådet må i frågor, som röra religionens och sedernas helgd, ej annor-
ledes än genom allvarliga föreställningar och varningar söka förmå den
felande till bättring».

Säkerligen uttalade härvid Riksdagen den i landet nu rådande
meningen, att religiösa meningar icke kunna bekämpas genom böter
och fängelse utan endast genom föreställningar och varningar.

Då emellertid denna Riksdagens skrivelse till Konungen af den
16 mars 1886 lika litet som kyrkomötets skrivelse af den 3 oktober
1883 föranledt någon känd åtgärd från regeringens sida, så anhåller

Interpellation. jag om denna kammarens medgifvande att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa den frågan:
(Forts.)

Hvilka orsaker hafva hindrat regeringen att vidtaga någon slags åtgärd med anledning af 1883 års kyrkomötes och 1886 års Riksdags skrivelser till Konungen med underdånig anhållan om ändring i kongl. förordningen af den 10 december 1868 angående särskilda sammankomster för andaktsöfning?

Den af herr Wretlind sålunda gjorda framställning begärdes på bordet och bordlades.

§ 18.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *V. B. Wittrock*, hvilken aflemnade en motion om skrivelse till Kongl. Maj:t i fråga om undervisningen i naturalhistoria vid de allmänna läroverken.

Denna motion, som erhöll ordningsnummer 218, bordlades till nästa sammanträde.

§ 19.

Till bordläggning anmäldes:

lagutskottets utlåtanden:

n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887;

n:o 28, i anledning af väckt motion om tillägg till kommunallagarne i fråga om tiden för kommunal- och kyrkostämmors hållande; och

n:o 29, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 16 i förordningen om landsting den 21 mars 1862; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 17, i anledning af väckt motion om ändring i § 14 af förordningen angående eldfarliga oljor m. m. den 26 november 1875.

Dessa nu första gången bordlagda ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 20.

Justerades ytterligare åtta protokollsutdrag angående kammarrens i dagens sammanträde fattade beslut.

§ 21.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *J. Rundbäck* under 14 dagar fr. o. m. den 26 dennes; och
» *F. Petterson* i Tjärsta » 5 » » » 14 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,39 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.
